

Sygn. akt II CSK 271/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Jan Katner

SSA Barbara Trębska

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa J.K.
przeciwko T.
o ochronę osobistych praw autorskich,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 25 listopada 2009 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 10 września 2008 r., sygn. akt [...],

**oddala skargę kasacyjną;
zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

J.K. żądał nakazania T., aby zamieścił w formie ogłoszenia w „[...]” tekst, w którym przeprosza go za naruszenie osobistych praw autorskich, polegające na wykonaniu reprodukcji zdjęć przez niego wykonanych i ich eksponowaniu na wystawie z okazji 75-lecia T. bez jego zgody i bez podania, że jest autorem zdjęć.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 21 maja 2008 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił powództwo, a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 10 września 2008 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji.

W sprawie ustalony został następujący stan faktyczny. Powód jest artystą fotografem. W latach 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku na zlecenie pozwanego wykonywał zdjęcia ze sztuk wystawianych przez pozwanego. W dniu 27 czerwca 1983 r. strony zawarły umowę, na mocy której powód wykonał i sprzedał pozwanemu 45 fotografii (odbitek) z posiadanych przez niego negatywów zdjęć z premier, które odbyły się w latach 1973-1982, za wynagrodzeniem ustalonym według obowiązującego wówczas cennika Związku Polskich Artystów Fotografików. Fotografie początkowo znajdowały się w zbiorach pozwanego, a następnie zostały przekazane celem ich archiwizacji do Biblioteki[...]. Jesienią 1998 r. pozwany wraz z tą Biblioteką zorganizował w jej gmachu wystawę z okazji 75-lecia swego istnienia. Na wystawie, bez uzgodnienia z powodem, pokazane zostały m.in. 22 fotografie zakupione od niego. Na odwrocie każdej z nich znajdowało się zamieszczone przez powoda zastrzeżenie dotyczące „wszelkich praw autorskich”. Eksponowane fotografie nie były opatrzone informacją o ich autorze. W pomieszczeniu, w którym była wystawa, znajdowała się tablica informująca o autorach wystawionych fotografii. Znajdowało się na niej m.in. nazwisko powoda ze wskazaniem fotografii będących jego dziełem. Wystawa była bezpłatna. Z wystawy nie został opracowany katalog. Powód zgłosił pretensje do pozwanego, że fotografie jego autorstwa zostały wystawione bez jego wiedzy i zgody, bez wskazania, że jest ich autorem i bez zaproponowania mu odpowiedniego honorarium. Między stronami nie doszło do porozumienia. W 2005 r. powód

wystąpił z powództwem przeciwko pozwanemu o zasądzenie kwoty 21.400 zł z odsetkami tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 27 kwietnia 2006 r. powództwo zostało oddalone, a apelacja powoda od tego wyroku została oddalona. Sąd uznał, że fotografie wykonane przez powoda i zaprezentowane przez pozwanego na wystawie w 1998 r., jako reporterskie zdjęcia fotograficzne nie korzystają z ochrony przewidzianej w prawie autorskim.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uznał, że stosownie do art. 124 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.; dalej „prawo autorskie z 1994 r.”) do oceny, czy fotografie wykorzystane przez pozwanego na wystawie zorganizowanej w 1998 r. podlegają ochronie prawa autorskiego, ze względu na to, że wykonane były w latach 1973-1982, mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 34, poz. 234 ze zm.; dalej – „prawo autorskie z 1952 r.”). Ponieważ wymienione fotografie są reporterskimi zdjęciami fotograficznymi, na podstawie art. 5 pkt 3 tej ustawy nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego, a zatem nie podlegają ochronie, którą autorom utworów fotograficznych zapewnia obowiązujące prawo autorskie z 1994 r. Kwalifikując fotografie jako zdjęcia reporterskie Sąd okręgowy uwzględnił opinię biegłego co do wysokiego stopnia ich artyzmu i podzielił pogląd wyrażony przez biegłego, że artyzm zdjęć nie wyklucza ich reporterskiego charakteru. Uznał, że w zasadzie o takim charakterze zdjęć decyduje wola stron i cel, któremu mają one służyć. Fotografie wykonane przez powoda i wykorzystane przez pozwanego miały stanowić „materiał archiwalno-prasówkowy”. Celem ich nabycia przez pozwanego było marketingowe promowanie T. i reklamowanie wystawianych przez niego spektakli oraz dokumentowanie jego dorobku artystycznego. Na pewno celem tym nie było dokumentowanie dorobku artystycznego powoda jako fotografa. Zdaniem Sądu Okręgowego gdyby fotografie wykonane przez powoda nie były reporterskimi zdjęciami fotograficznymi stanowiłyby – jako że było na nich wyraźnie uwidocznione zastrzeżenie prawa autorskiego – przedmiot tego prawa (art. 2 § 1 prawa autorskiego z 1952 r.). Wówczas miałyby do nich zastosowanie art. 12 § 1 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r., według którego prawo autorskie do nich

przysługiwałoby pozwanemu, a powód zachowałby wyłączne prawo do ochrony autorskich dóbr osobistych. Pozwany jednakże nie naruszył tych dóbr.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko wyrażone w sprawie przez Sąd pierwszej instancji. W szczególności podkreślił, że na reporterski charakter fotografii wskazywały okoliczności w jakich one powstały oraz cel ich wykonania i że przeciwko takiej ich kwalifikacji nie przemawia ani fakt, iż wykonał je artysta fotograf ani że cechował je znaczny stopień artyzmu. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że rozważania Sądu pierwszej instancji dotyczące możliwości zastosowania w sprawie art. 12 § 1 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r. byłyby aktualne tylko w razie przyjęcia, że fotografie były przedmiotem prawa autorskiego i powodowi przysługiwałaby ochrona autorskich praw osobistych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pozwany nie naruszył tych praw. Prezentując fotografie na wystawie zorganizowanej z okazji 75-lecia T. pozwany wykorzystał je zgodnie z ich celem i przeznaczeniem, dla którego zostały zakupione. Umieszczenie na specjalnej tablicy informacji o twórcach fotografii eksponowanych na wystawie w sposób prawidłowy zabezpieczało ich autorskie prawa osobiste.

Wyrok Sądu Apelacyjnego powód zaskarżył skargą kasacyjną. Podstawę skargi stanowi 1) naruszenie prawa materialnego przez a) błędną wykładnię pojęcia „reporterskie zdjęcie fotograficzne”, użytego w art. 5 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r., b) niewłaściwe zastosowanie art. 12 § 1 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r. przez błędną jego subsumcję, c) nie zastosowanie art. 16 ust. 5 i art. 17 prawa autorskiego z 1994 r. przez wyrażenie poglądu, że pozwany mógł bez zgody powoda eksponować na wystawie publicznej fotografie, których powód był autorem, d) nie zastosowanie art. 16 ust. 2 i 5 prawa autorskiego z 1994 r. przez wyrażenie poglądu, że wystawienie fotografii autorstwa powoda mogło nastąpić bez oznaczenia tych fotografii nazwiskiem powoda oraz 2) naruszenie przepisów postępowania przez niewszechstronne rozważenie zebranego w sprawie materiału w wyniku nie ustosunkowania się do zeznań powoda dotyczących okoliczności wykonywania zdjęć, ich obróbki technicznej i charakteru fotografowanych obiektów oraz opinii biegłego co do artystycznego charakteru zdjęć, co narusza art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia – o oddalenie skargi i zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Przepis art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. określa elementy, jakie powinno zawierać uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji. Jego naruszenie może więc polegać na braku w uzasadnieniu któregoś z tych elementów i żeby stanowiło uchybienie mogące być skuteczną podstawą kasacyjną powinno być uchybieniem mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O uchybieniu takim można zaś mówić, gdy ze względu na treść uzasadnienia wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną nie jest możliwa ocena zasadności innych podstaw, na których oparta została skarga. W sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna taka sytuacja nie zachodzi. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku odpowiada dyspozycji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Pozwala ono na ocenę zasadności innych podstaw, na których oparta została wniesiona od niego skarga kasacyjna.

Niewszerechstronne rozważenie zebranego w sprawie materiału nie jest w ogóle uchybieniem stanowiącym naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Niewszerechstronne rozważenie materiału zebranego w sprawie może być wynikiem pominięcia części tego materiału lub niedostatecznej jego analizy. Takie uchybienia mogą być przedmiotem zarzutu stanowiącego podstawę kasacyjną naruszenia innych przepisów postępowania. Jednakże jeżeli jest to zarzut dotyczący ustalenia faktów lub oceny dowodów, to stosownie do art. 398³ § 3 k.p.c. nie może być podstawą skargi kasacyjnej.

Podstawa rozpoznawanej skargi kasacyjnej, którą jest naruszenie przepisów postępowania, okazała się zatem niezasadna.

2. Zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego także nie uzasadniają uwzględnienia skargi.

Pierwszą kwestią prawną, która została rozstrzygnięta zaskarżonym wyrokiem, jest uznanie, że do fotografii wykonanych przez powoda w latach 1973-1982 i wykorzystanych przez pozwanego w 1998 r. mają zastosowanie przepisy prawa autorskiego z 1952 r. a nie prawa autorskiego z 1994 r. Pogląd ten wyrażony został w wyniku wykładni art. 124 prawa autorskiego z 1994 r. Ponieważ podstawą rozpoznawanej skargi kasacyjnej nie jest naruszenie tego przepisu a rozpoznanie skargi kasacyjnej odbywa się w granicach jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), prawidłowość stanowiska zajętego przez Sąd Apelacyjny co do wymienionej kwestii uchyla się spod oceny Sądu Najwyższego. Stanowisko to przesądza, że wykonane przez powoda fotografie, z których pozwany skorzystał, są – jako że wyraźnie uwidoczniono na nich zastrzeżenie prawa autorskiego – przedmiotem prawa autorskiego (art. 2 § 1 prawa autorskiego z 1952 r.), chyba że są to „reporterskie zdjęcia fotograficzne” (art. 5 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r.).

Dokonana przez Sąd Apelacyjny kwalifikacja fotografii, o które w sprawie chodzi, jako zdjęć reporterskich, jest kluczowa dla wyniku sprawy.

Poglądy wyrażone w literaturze przedmiotu co do definicji pojęcia „reporterskie zdjęcie fotograficzne” („fotografia reporterska”; por. też pojęcie: „aktualne zdjęcie reporterskie” użyte w art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. c) prawa autorskiego z 1994 r.,) nie są w pełni zbieżne. Szczupłe orzecznictwo sądowe, dotyczące tego pojęcia, także nie wypracowało w pełni jednolitego jego rozumienia.

Wykorzystując dotychczasowe wypowiedzi dotyczące tego, czym jest fotografia reporterska można przyjąć, że jest to fotografia przedstawiająca rzeczywiste zdarzenie, wykonana w czasie kiedy ono nastąpiło. Jej cechą zasadniczą jest utrwalenie w formie zdjęcia fotograficznego zdarzenia w chwili, gdy ono się działo („na gorąco”), bez względu na to co jest tym zdarzeniem. Nie ma przy tym znaczenia, kto jest autorem takiej fotografii. Może to być profesjonalny fotoreporter jak i fotograf-amator. Nie ma też znaczenia, czy i w jakim stopniu fotografia ma walory dzieła artystycznego i jakimi środkami je uzyskano. „Reporterskiego” charakteru fotografii nie nadaje fakt niezwłocznego jej opublikowania po zdarzeniu, którego obraz ona utrwaliła, ani w ogóle fakt jej

publicznego udostępnienia. Upływ czasu nie powoduje, że fotografia przestaje być fotografią reporterską.

W świetle przedstawionego rozumienia pojęcia reporterskiego zdjęcia fotograficznego nie można podzielić zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącego naruszenia art. 5 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r. przez błędną wykładnię tego pojęcia. Sąd Apelacyjny uwzględnił jego istotną treść, bez jej zniekształcenia powodującego, że w okolicznościach sprawy mogło dojść do wadliwej ze względu na wymieniony przepis kwalifikacji fotografii, które wykonał powód, a z których skorzystał pozwany.

Uznanie, że fotografie, ze względu na skorzystanie z których powód domaga się ochrony jego autorskich prawa osobistych, nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego (art. 5 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r.), było wystarczające do oddalenia powództwa zaskarżonym wyrokiem. Stwierdzenie jego prawidłowości pozbawia znaczenia pozostałych zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego. Zmierzają one bowiem do zakwestionowania wyrażonego w zaskarżonym wyroku stanowiska, że pozwany nie dopuścił się naruszenia autorskich praw osobistych powoda. Nie można wszakże domagać się ochrony z powodu naruszenia praw autorskich, jeżeli naruszenie nie dotyczy przedmiotu prawa autorskiego.

Niemniej ustosunkowując się do kolejnych zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego należało stwierdzić co następuje.

Dla przyjęcia istnienia ochrony autorskich praw osobistych zbędne było odwoływanie się do art. 12 § 1 pkt 3 prawa autorskiego z 1952 r. Ochrona ta przysługiwałaby bowiem powodowi gdyby przepis ten nie miał zastosowania, jak również gdyby miał zastosowanie; co do tej drugiej sytuacji wyraźnie bowiem stanowi w zdaniu drugim: „jednakże twórca zachowuje wyłączne prawo do ochrony autorskich dóbr osobistych”.

Przepis art. 17 prawa autorskiego z 1994 r., jako zamieszczony w rozdziale pt.: „Autorskie prawa majątkowe”, nie dotyczy autorskich praw osobistych.

Jego naruszenie nie wchodzi w grę w sprawie o ochronę autorskich praw osobistych.

Ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku – wiążące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) – pozwalają na przyjęcie, że Sąd Apelacyjny bez naruszenia art. 16 ust. 2 i 5 prawa autorskiego z 1994 r. uznał, iż pozwany nie naruszył autorskich praw osobistych powoda. Sąd Apelujący trafnie przyjął, że prezentując fotografie wykonane przez powoda na wystawie zorganizowanej z okazji swego jubileuszu pozwany nie wykorzystał ich niezgodnie z celem dla jakiego zostały nabyte. Należy dodać, że na takie ich wykorzystanie przez pozwanego nie była potrzebna zgoda powoda. Okoliczność, że nazwisko powoda zostało wymienione na specjalnej tablicy informującej o autorach fotografii eksponowanych na wystawie spowodowała, iż nie nastąpiło zerwanie więzi twórcy z utworem.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy skargę kasacyjną, jako niemającą usprawiedliwionych podstaw, oddalił (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 98 § 1 i 3 i art. 99 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).